

Gyvenimo Europoje kokybė. 2003–2012 m. tendencijos

Santrauka

Įvadas

Europos gyvenimo kokybės tyrime (EGKT) nagrinėjami įvairūs gyvenimo kokybės elementai, susiję su kasdienio gyvenimo aspektais (pvz., santykiai su šeima ir draugais) ir su viešosios politikos klausimais (pvz., būstas ir socialinė įtampa). Ekonominiai veiksniai, kaip antai gebėjimas pragyventi, materialinis nepriteklis ir ekonominis statusas, taip pat turi įtakos gyvenimo kokybei. Iki šiol *Eurofound* atliko tris Europos gyvenimo kokybės tyrimus – 2003, 2007 ir 2011 m. Lyginant skirtingų metų rezultatus galima gauti duomenų apie tendencijas ir pokyčius, konvergenciją ar stabilumą ES valstybėse narėse ir tarp jų.

Šioje ataskaitoje nagrinėjamos 18 metų amžiaus ir vyresnių ES gyventojų gyvenimo kokybės stabilumo ar pokyčių tendencijos per pastarąjį dešimtmetį. Ypatingas dėmesys skiriamas skirtumams tarp skirtingų šalių grupių pagal stojimą į ES laikotarpį (iki ar po 2004 m.), taip pat atsižvelgiama į ekonomikos krizės poveikį ir socialinės gerovės sistemos pobūdį. Be to, daug dėmesio skiriama pažeidžiamų žmonių – mažai uždirbančių asmenų, vyresnio amžiaus asmenų ES-12 valstybėse narėse, vienišų tėvų ir ilgalaikių bedarbių – padėčiai.

Politinės aplinkybės

Nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu gyvenimo kokybę lemia daug veiksnių. Gyvenimo kokybė grindžiama asmenine gerove, taip pat visuomenės socialine sanglauda. Inicijuodama 2013 m. Socialinių investicijų dokumentų rinkinį, Europos Komisija paragino valstybes nares pirmenybę teikti socialinėms investicijoms ir modernizuoti savo gerovės valstybės sistemas reaguojant į tokius svarbius iššūkius, kaip antai dideli finansiniai sunkumai, didėjantis skurdas ir socialinė atskirtis, kaip niekada didelis nedarbas (ypač jaunimo). Visa tai prisideda prie jau esamų iššūkių, susijusių su visuomenės senėjimu ir darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimu.

Per ateinančius kelerius metus vienas iš strategijos „Europa 2020“, taip pat susijusio Užimtumo dokumentų rinkinio ir Socialinių investicijų dokumentų rinkinio prioritetų bus ekonomikos nuosmukio ir jo socialinio poveikio sukeltų problemų sprendimo paieška. Svarbu žinoti, kokį poveikį krizė ir jos nulemti nacionalinių biudžetų karpymai turi subjektyviai gyvenimo kokybei ir visuomenės kokybei. Kitas svarbus klausimas yra konvergencija – skirtumų tarp ES šalių ir jų regionų, taip pat nelygybės tarp palankias sąlygas turinčių ir palankių sąlygų neturinčių visuomenės grupių mažinimas.

Pagrindinės išvados

Subjektyvi gerovė per pastarąjį dešimtmetį visoje ES išliko pastovi. Valstybėse narėse, kurių rezultatai 2003 m. buvo prasčiausi, gerovė išaugo, o daugelyje kitų valstybių narių rezultatai išliko maždaug pastovūs. Pagrindinė išimtis yra Graikija, kurioje dėl ekonomikos krizės 2007–2011 m. pasitenkinimas gyvenimu ir laimės jausmas smarkiai sumažėjo.

2011 m. pasitenkinimas gyvenimu sumažėjo daugumoje šalių, kuriose 2007 m. jis buvo didesnis, o tose, kuriose pasitenkinimo gyvenimu lygis 2007 m. buvo žemesnis, 2011 m. užfiksuotas padidėjimas. 2007–2011 m. laimės jausmas sumažėjo daugumoje šalių. Šiuo nuosmukio laikotarpiu žemiausią subjektyvios gerovės lygį nurodo bedarbiai, ypač ilgalaikiai bedarbiai ir dirbti negalintys asmenys.

Europoje daugėja finansinių problemų turinčių namų ūkių. Taip pat daugėja tų, kuriems sunku pragyventi (ypač mažiausių pajamų kvartilio grupėje). Didėja subjektyvios gerovės skirtumai tarp pajamų kvartilų.

50–64 metų amžiaus žmonių pasitenkinimas gyvenimu ir laimės jausmas yra gana mažas. Atotrūkis tarp šios grupės ir kitų amžiaus grupių didėja.

2003–2011 m. pasitenkinimas šeima ir socialiniu gyvenimu išliko didelis ir gana pastovus. Vertinant darbo ir asmeninio gyvenimo derinimą, darbuotojų, kurie teigia po darbo esą per daug pavargę, kad galėtų imtis namų ruošos darbų, dalis 2011 m. vėl tapo toks, koks buvo 2003 m. (po sumažėjimo 2007 m.), o dalis tų, kurie teigia, kad jiems sunku vykdyti pareigas šeimoje, išliko pastovi. Šiek tiek padaugėjo darbuotojų, kurie nurodo, kad dėl buitinių rūpesčių jiems sunku susikaupti darbe.

Ilgalaikis būstą turinčių gyventojų dalies didėjimas sustojo. Tačiau nuo 2007 m. gyvenimo sąlygoms skiriamas didesnis dėmesys galbūt padėjo, nepaisant ekonomikos nuosmukio, pagerinti ar bent išsaugoti daugumos palankių sąlygų neturinčių grupių asmenų gyvenimo sąlygas (vertinant būsto ir aplinkos kriterijus).

Pasitenkinimas sveikatos būkle, ypač tarp mažiausių pajamų kvartilio žmonių 2003–2011 m. sumažėjo. Pasitenkinimas sveikatos būkle Vidurio ir Rytų Europoje išaugo, tačiau vis dar gerokai atsilieka nuo likusių ES valstybių narių lygio.

Pasitenkinimas švietimu išliko pastovus. Suvokiama sveikatos priežiūros kokybė ir vaikų priežiūros kokybė beveik nepakito. Padidėjo suvokiama viešojo transporto kokybė, tačiau suvokiama valstybės pensijų sistemų kokybė sumažėjo.

2003–2011 m. pasitikėjimo kitais žmonėmis lygis vidutiniškai sumažėjo. Dar labiau sumažėjo pasitikėjimas institucijomis. Vis dėlto atrodo, kad įtampa tarp socialinių grupių Europos Sąjungoje (vertinant įvairius aspektus) mažėja, išskyrus ES-12 valstybes nares, kuriose suvokiama įtampa tarp rasinių ir etninių grupių 2007–2011 m. padidėjo, nors 2003–2007 m. ji mažėjo. 2007–2011 m. suvokiama įtampa tarp turtingų ir neturtingų žmonių išaugo. Gyvenimo kokybės pokytis yra susijęs su pasitikėjimu žmonėmis ir socialine įtampa – didesnis pasitikėjimas kitais žmonėmis yra siejamas su geresne gyvenimo kokybe, o didesnė suvokiama socialinė įtampa – su blogesne gyvenimo kokybe.

Politikos orientyrai

- Pasitenkinimas gyvenimu ir laimės jausmas tose šalyse, kuriose rezultatai 2003 m. buvo blogiausi, išaugo, tačiau jų lygis vis dar žemesnis nei likusiose ES valstybėse narėse. Norint spręsti šią problemą, būtina sanglaudos politika ir investicijos į socialinę politiką.

- Tai, kad šiek tiek sumažėjo laimės jausmas ir pasitenkinimas gyvenimu ES-15 valstybėse narėse, lėmė ekonomikos nuosmukis. Kai valstybės finansiniai ištekliai riboti, jos privalo rasti kitų būdų paremti sudėtingose situacijose atsidūrusius žmones, pvz., kurti paramos struktūras ir padėti susitvarkyti su skolomis.
- Darbuotojai taip pat jaučia įtampą dėl ekonomikos krizės. Jai užsitęsęs gali išaugti darbuotojų išsekimas, todėl darbdaviai turėtų skirti daugiau dėmesio darbo ir asmeninio gyvenimo derinimui.
- Praradusiems darbą vyresniems darbuotojams kyla didelis ilgalaikio nedarbo pavojus. Be to, vyresnis darbuotojas gali ne tik prarasti darbą, bet ir patirti daugiau sveikatos problemų. Kad darbuotojai ilgiau išliktų ekonomiškai aktyvūs, valstybių narių vyriausybės ir socialiniai partneriai turi rengti vyresnio amžiaus darbuotojams skirtas priemones, atsižvelgdami į visą profesinį gyvenimą.
- Mažėjantis pasitikėjimas viešojo sektoriaus institucijomis kelia susirūpinimą, ypač ES-15 valstybėse narėse. ES-12 valstybių narių pasitikėjimas tokiomis institucijomis vis dar mažas. Todėl svarbu toliau investuoti į institucinius gebėjimus ir valstybių narių, ir ES lygmeniu. Tuo pačiu valstybės turi atsižvelgti į lūkesčius, susijusius su tuo, ką viešosios institucijos gali ir ko negali.
- Kai kuriose iš ES-12 valstybių narių išaugo įtampa tarp rasinių ir etninių grupių, tačiau apskritai nurodomas įtampos lygis yra žemesnis nei ES-15 valstybėse narėse. Rengiant ir įgyvendinant socialinės sanglaudos politiką, būtina atsižvelgti į imigracijos tendencijų skirtumus ir šalių etninę įvairovę.
- Atlikta analizė rodo, kad būtina imtis aktyvesnių veiksmų socialinės apsaugos srityje. Nuosmukio laikotarpiu mažesnės namų ūkių pajamos dar stipriau neigiamai veikia gyvenimo kokybę. Nacionalinė ir ES politika turėtų būti sutelkta į prevencines priemones, kurios padėtų piliečiams nedarbo laikotarpiu ir kuriomis, pvz., būtų skatinama taupyti, būtų populiarinamas mokymasis visą gyvenimą, kad žmonės turėtų daugiau galimybių įsidarbinti, taip pat būtų remiama darbo paieška.

Papildoma informacija

Ataskaita „Quality of life in Europe: Trends 2003–2012“ („Gyvenimo Europoje kokybė. 2003–2012 m. tendencijos“) skelbiama adresu <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1364.htm>.

Norėdami gauti daugiau informacijos, susisiekite su skyriaus vadovu Robertu Andersonu e. paštu rma@eurofound.europa.eu.